

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ (ФІНАНСОВОЇ) ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 9, с. 135–137

Управління господарством загалом і кожним окремим підприємством (незалежно від форми власності) базується на інформації про наявність та рух коштів, матеріалів, витрати праці, використання обладнання. Таку інформацію надає один з важливих видів господарського обліку – бухгалтерський. Бухгалтерський облік – це система отримання, опрацювання, систематизації та видачі облікової інформації з метою використання її в управлінні господарством. Використання облікової інформації в управлінні господарською діяльністю суб'єктів потребує знання науки управління, організації та технології виробництва, економіки окремих галузей, господарського права, аналізу господарської діяльності, бухгалтерського законодавства.

Основна мета обліку полягає в наданні інформації, що забезпечує контроль за здійсненням фінансово-господарської діяльності, кінцева – у складанні звітності, яка є джерелом інформації про процес та результати діяльності суб'єктів господарювання за відповідні періоди. Систему показників звітності, порядок їх використання в управлінні в основному визначає статистика з даних бухгалтерського обліку.

За період незалежності України бухгалтерський облік зазнав глобальної трансформації. Це зумовилось необхідністю відходу від системи обліку, що була пристосована до вимог централізованої планової системи, і обов'язкової відповідності обліку та звітності вимогам ринкових відносин, наявності різних форм власності.

Система бухгалтерського обліку, яка історично складалася в Україні з часів адміністративного ре-

гулювання економіки, відповідала тільки потребам держави і не враховувала інтересів інших користувачів фінансової інформації. Протягом багатьох років метою бухгалтерського обліку в Україні був контроль за збереженням соціалістичної, тобто державної, власності. Держава була єдиним власником, і бухгалтерський облік був підпорядкований їй як головному користувачу, підтасовувався під податкові потреби, у результаті чого втрачав достовірність. З цього приводу фінансова звітність не надавала користувачам повної і достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства.

Важливим методологічним принципом організації звітності суб'єктів господарювання повинно бути забезпечення максимуму корисної інформації в ній при мінімумі звітних форм і показників. Відсутність достатнього методологічного обґрунтування системи організації звітності зумовлює сумбурність її розвитку, що ілюструється випадковим введенням у неї чи виключенням з неї окремих форм і показників.

Практично обсяг річного звіту, його структура, кількість форм, їх зміст майже щороку змінювалися. Це негативно позначалося не тільки на організації облікового забезпечення звітності, а й на її аналітичності. В окремі періоди річні звіти подавалися із значною кількістю розрізнених додатків, які не входили до річного звіту, але подавалися одночасно з ним. Часто змінювалися назви, нумерації форм, їх зміст, довідки до них, впорядкованість їх розміщення в річному звіті. Зміни у формі звітності вносилися не на початку звітного періоду, а всередині й навіть після його завер-

шення. Тому організувати належне облікове й інформаційне забезпечення звітності в таких умовах було дуже важко.

Окремі автори стверджують, що будь-які зміни зумовлюють непродуктивні витрати робочого часу облікових працівників на додаткові виборки потрібної інформації для відображення у звітності введених показників, що також негативно впливає на якість облікового процесу [2, 25].

У зв'язку з переходом на ринкові відносини господарювання у суб'єктів підприємницької діяльності з'явилися нові сфери діяльності. Вони почали здійснювати такі господарські операції, як валютні, бартерні, біржові, а також зовнішньоекономічну діяльність. Різні форми власності породжують нові способи відображення в обліку і звітності капіталів та фінансових результатів. Проблеми виникли також і при порівнянні звітності українських підприємств зі звітами підприємств інших держав, у тому числі СНД. Усе це викликало необхідну об'єктивність внесення змін до обліку та звітності.

Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996 запровадив нову загальноприйнятту у світовій практиці філософію бухгалтерського обліку. З 1 січня 2000 р. метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності й рух грошових коштів та капіталів підприємства. Правдива інформація про діяльність підприємства необхідна як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам. Внутрішні користувачі у процесі прийняття рішень не обмежуються тільки інформацією фінансової звітності, а використовують також аналітичні дані бухгалтерського обліку, які не надаються зовнішнім користувачам. Тому існуюча фінансова звітність розрахована здебільшого на зовнішніх користувачів. Вона містить узагальнену, відповідно структуровану інформацію про фінансовий стан, результати діяльності й рух грошових коштів підприємства, а не про його комерційну таємницю.

Для швидкої адаптації в міжнародному розподілі праці інформація про діяльність українських підприємств повинна відповідати загальним вимогам світового ринку, тому вимоги до надання інформації про діяльність підприємств також повинні бути однаковими. Такі вимоги містяться в Міжнародному Стандарті Бухгалтерського Обліку (МСБО) 1 "Надання фінансових звітів".

Новий склад річної фінансової звітності повністю відповідає МСБО 1 і згідно із законом включає баланс, звіти про фінансові результати, рух грошових коштів, власний капітал і примітки до цих звітів.

Для суб'єктів підприємства встановлюється скорочена фінансова звітність — баланс і звіт про фінансові результати.

Квартальна звітність складається всіма підприємствами і містить тільки дві форми — баланс і звіт про фінансові результати.

З 1 січня 2000 р. баланс складається за станом на кінець останнього дня кварталу, року, тобто річний баланс складається не на 1 січня, а на 31 грудня, як це прийнято у світі.

Реформа бухгалтерського обліку і звітності відповідно до вимог ринку уточнює порівняння, яке використовувалось раніше в теорії і практиці обліку:

Активи = Пасиви.

Згідно з міжнародною практикою воно має такий вигляд:

Активи = Зобов'язання + Власний капітал.

Власний капітал = Активи – Зобов'язання.

Баланс, як і раніше, має вигляд двосторонньої таблиці, в якій одна сторона — Актив, інша — Пасив. У Пасиві власний капітал відображається у I розділі, а останні чотири об'єднують Зобов'язання.

За елементами фінансових звітів побудовано новий План розрахунків бухгалтерського обліку. Він вирізняється тим, що має не тільки нові номери рахунків, а й усі розподілені за класами рахунки відповідно до їх економічного змісту: Активи (1, 2, 3), Власний капітал (4), Зобов'язання (5, 6), Доходи і витрати (7, 8, 9). Активи, Власний капітал і Зобов'язання відображаються в балансі, Доходи і витрати — у звіті про фінансові результати.

Відповідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" та затвердженими стандартами бухгалтерського обліку при складанні річної бухгалтерської фінансової звітності необхідно здійснювати інвентаризацію активів списання на витрати, вартості активів, які не використовуються підприємством і не несуть економічних вигод, реально оцінити активи і зобов'язання, встановити реальну вартість дебіторської заборгованості.

Тільки якщо підприємства додержуватимуться всіх вимог чинного законодавства з питань бухгалтерії, бухгалтерський облік і фінансова звітність надаватимуть достовірну і повну інформацію про

фінансово-господарську діяльність підприємств,
що необхідна користувачам.

Література

1. Губачева О. Что нового привносил в нашу жизнь
Закон Украины о бухгалтерском учете и финансовой

отчетности // Все о бухгалтерском учете. — 2000. —
№ 17.

2. Хомин П. Я. Організації звітності — належну ме-
тодологічну основу // Світ бухгалтерського обліку. —
1997. — № 1. — С. 25.

3. Чумаченко Н. Г. Бухгалтерский учет: прошлое, на-
стоящее, будущее // Світ бухгалтерського обліку. —
1997. — № 1. — С. 2.